

opazamo razkorak med načrtovanim in opravljenim, zato so kazalci razvoja naših gozdov obrnjeni navzdol.

Ideji sonaravnega gozdarjenja ni sledilo lovstvo. Z lovci smo sklenili Faustovsko kupčijo in dopustili razmah nehumanega in neetičnega trofejnega lovstva ter hlevsko vzgojo divjadi. Povečana ponudba hrane je povzročila povečanje njihove številčnosti, s tem pa tudi škode. S krmljenjem slabijo genetske navade iskanja hrane in prirojena bojazen pred človekom.

Racionalno, vrednostno in sonaravno delo z gozdovi zahteva več znanja, odgovornosti, skupinskega dela, inovativnosti in kreativnosti. Zbirokratizirana in nemotivirana državna gozdarska služba ne zagotavlja nobenega od teh zahtev, zato je odveč bojazen, da bi se v kratkem karkoli spremenilo ali celo izboljšalo. Sprememba miselnosti je dolgotrajna in naporna, zlasti če prevladuje prepričanje, da nas drugi s svojimi uspehi ogrožajo, namesto da bi se iz njih učili in jih posnemali.

mag. Mitja CIMPERŠEK

Strojna sečnja v Sloveniji

Razmišljanja ob posvetovanju.

»...preveliki nagnjenosti k sprejemanju in posnemanju vsega tujega, ... h kateremu so se slovanska srca od vekomaj nagibala, tako da jim je bilo vse inozemno vedno bolj pogodu kot pa domače; ...«

M. Pleteršnik: Slovanstvo, 1870.

Slučajno sem dobil v roke Zbornik referatov s posvetovanja. Zadeva me je pritegnila. Posvetovanju nisem prisostvoval. Ne poznam razprave niti zaključkov. Ob prebiranju referatov so se mi po glavi motale vsakovrstne misli. Nekaj jih posredujem v tem zapisu.

1. Kaj je strojna sečnja? Je to le strojna sečnja, strojno (motorna) žaga je že dolgo orodje sekača) podiranje drevesa in izdelovanje sortimentov? Ali je s tem mišljen cel proces: od podiranja drevesa do oddaje sortimentov, pri katerem vse ali le nekatere postopke sečnje in izdelave drevesa opravimo s primernimi stroji? Oboje je lahko prav, saj tudi že sedaj velikokrat v nepogobljenem in površnem govoru s pojmom sečnja označujemo vse postopke pridobivanja sortimentov. Sporazumeti se moramo, da ne prihaja do brezpotrebne zmede. V izogib zmed, večina avtorjev za tako delo uporablja izraz »visoka tehnologija« in z njim misli vse faze gozdnega dela. Tako bom ravnal tudi sam. Se pa strinjam tudi z izrazom »strojna sečnja«, če s tem razumemo visoko mehanizirano pridobivanje lesa s sodobnimi stroji.

2. Pred kakimi tridesetimi leti je I. Samset obelodanil svoj zakon o stopničasti (diskontinuirani) evoluciji v gozdarstvu. S tem je prilagodil zakon padajočih donosov in zakon vrednosti, ki sta v gospodarstvu poznana vsaj že dve stoletji, razmeram v gozdarstvu po letu 1950. Zakon pravi, da stroški posamezne tehnologije naraščajo hitreje od njene proizvodnosti. Zato vsaka tehnologija postane s staranjem nedonosna. Vsaj takrat, če ne že prej, jo je potrebno zamenjati z novo. Ta je običajno veliko dražja. Njena proizvodnost pa je toliko višja, da je gospodarna. Severnjaki, od koder Srednjeevropejci že dolgo presajamo njihove tehnologije, se po tem ravnaajo.

3. Razvoj v Srednji Evropi je dolgo dopuščal domnevo, da bo šlo drugače kot na severu. Kazalo je da bo, zaradi skrbi za ekološke in socialne funkcije gozda, družba pokrila razlike med cenami in stroški dela v gozdu in tako omogočila gospodarnost gozdarstva. Tu ne gre za solidarnost znotraj gozdarstva, ko se z različnimi instrumenti (gozdni sklad, biološka amortizacija, subvencije ipd.) preliva denar od še kolikor toliko donosnega gozdarstva k onemu, ki je že pod črto. Gre za to, da družba s sredstvi izven gozdarstva, plača gozdarstvu skrb za neproizvodne funkcije gozda. Te, natančneje omejitve pri ravnanju z gozdom, ki jih postavlja zagotavljanje neproizvodnih funkcij, tudi povzročajo težave pri gospodarnosti (so jih tudi do sedaj). Tudi sam sem bil mnenja, da bo družba pokrila »nadstrošek« in tako razlagal študentom. Očitno sem se motil.

4. V Sloveniji so te razmere prerasle v ekstrem. Ne samo, da je bila razvrednotena proizvodna funkcija gozda (vsi gozdarski predpisi jo postavljajo na zadnje mesto, rekel bi, celo sramežljivo, ker pač mora biti), tudi skrb za gospodarnost ni bila posebno čislana. Pravzaprav je oboje povezano. Zato ni čudno, če tudi avtorja referatov ugotavljata (T. Hrovat. »... da je odnos do strojnih načinov sečnje v Sloveniji praviloma negativen ...«, to potrjuje tudi analiza J. Beguša, ki jo je sicer prikazal optimistično, gre pa za pol/pol in neke pravi ».. da stroka - kdo je to? ZGS? (opomba pisca) - ... ne bi bila obremenjena s predsodki in ekonomskimi interesi«, da je uvajanje visokih tehnologij, zaradi skrbi za gospodarnost, skoraj zavržno dejanje. Je tako stanje še vedno, ali se kaj spreminja? Rekel bi, da se. V zadnjem času (prvič sem to zasledil na posvetovanju o kakovosti v Postojni) profesorji poudarjajo, da je gospodarnost dela pomemben kriterij pri odločitvah o gozdu in ravnanju z njim. Presenečen sem z veseljem prebral referat prof. J. Diacija. Tu je precej treznih kritičnih presoj in koristnih napotkov ter skoraj edine vzpodbude za uvajanje strojne sečnje. V drugih referatih je skoraj več pomislekov.

5. Iz navedenega izhaja, da je sprememba v gledanju na pomen, gospodarnost, škodljivost nujnosti in omejitve ipd. uvajanja visokih tehnologij v naše gozdove predpogoj za njeno uvedbo. To velja za obe strani: tako za strokovnjake pri Zavodu za gozdove in drugih državnih ustanovah, kot tudi za delavce pri izvajalskih podjetjih (namerno sem uporabil izraza strokovnjaki in delavci, ker je to v razpravah precej pogosto in tudi kaže stanje duha). Prve je treba prepričati o **nujnosti** (gospodarski, deloma tudi ergonomski), druge pa o **smotrnosti** (gospodarnosti) uvedbe visokih tehnologij. Pri temu že krepko zamujamo. Za to so potrebni primerni argumenti.

6. Gospodarno delo visokih tehnologij nujno zahteva primerne pogoje dela. Na to najbolj **vplivata vrsta in dimenzije drevja ter koncentracija dela**. Vrsto in dimenzijo drevja upoštevamo pri izbiri delovišč (referat dr. Krčca). Takih sečišč je dovolj. Vpliv koncentracije se kaže v primerni količini odkazanega lesa na enoti površine (jakost

odkazila) in primerni količina lesa na enem delovišču. Brez posebnih analiz se upam trditi, da do sedaj pri nas običajno odkazilo v redčenjih ne zagotavlja smotrnega (gospodarnega in ekološko še vzdržnega) dela visokih tehnologij. Zato je nujno potrebno povečati jakost sečenj (poudarjam, da tu ne gre za povečanje sečenj, etatov). Povečanje teh je nujno iz drugih razlogov, predvsem za to, da bi lahko pravočasno izvedli vse gojitvene in negovalne ukrepe, okrepili stojnost, pospešili debelinsko priraščanje in tako zmanjšali posledice napak v srcu. Primerne koncentracije je mogoče doseči z daljšimi obhodnicami in s tem večjo jakostjo posameznega posega. Z večjo jakostjo sečnje se relativno zmanjša tudi poškodovanost sestoja (več prostora za delo). Te spremembe **so predpogoj** za uvedbo visokih tehnologij. Mislim, da tu ne gre (ni potrebno) za pretirano povečano jakost posegov. Zadostuje malo pogumnejše in krepkejše odkazilo. Pri temu je vredno upoštevati, da vsa klasična redčenja povzročajo lastniku izgubo (vrednost lesa na panju je do debeline 30 – 35 cm negativna). Prav tako je treba upoštevati, da je smotrnost (razmerje vložek/izložek) visokih tehnologij v redčenjih največja. Končno: edino taka redčenja so (ali pa kmalu bodo) še izvedljiva. Redčenja pa so ukrep, s katerim negujemo drevje najdaljšo dobo.

7. Ne vem kaj je mišljeno s »preprečevanjem stihijskega uvajanja novih tehnologij«. Ugotovim lahko le, da so bile do sedaj vse nove tehnologije uvedene »stihijsko«. Taki so bili vsaj njihovi začetki ali pa so jih za take razglasili. Izvajalce je potrebno opogumiti, ali pa jih vsaj ni treba brez potrebe ovirati in strašiti. V literaturi je dovolj informacij, ki omogočajo vnaprejšnjo presojo vseh vidikov dela. Tudi gospodarskih. Tudi v naši literaturi bi se našlo kaj tega. To bi bilo dobro zbrati, primerno predelati in posredovati zainteresiranim. Na osnovi ustreznih informacij se bo moral vsak najprej odločiti, nato kupiti ali najeti stroj (običajno kar »linijo« strojev) in z njim delati. Pri delu si bo najprej sam nabiral spoznanja in izkušnje. Šele pozneje bo mogoče vse to proučiti in spoznanja posredovati drugim. Vse to pa lahko traja predolgo, zlasti še, ker smo že sedaj v zamudi.

prof. dr. Edvard REBULA

Terminologija strojne sečnje

Terminološka komisija Zveze gozdarskih društev je na sestankih novembra in decembra 2002 obravnavala nekatere izraze v zvezi s strojno sečnjo in priporoča njihovo uporabo, zlasti namesto tujk. Za nekatere pojme smo izbrali dva sinonima. Tistega, ki se nam zdi boljši, smo postavili na prvo mesto. K nekaterim izrazom smo izdelali tudi razlago, drugim jo je treba še sestaviti. Da bi se izrazi lahko uveljavili, **prosimo bralce za mnjenja, pripombe in nove predloge** ali uredništvu za objavo ali terminološki komisiji.

strojna sečnja	sečnja drevja, pri kateri opravimo delovne postopke predvsem s premičnimi samohodnimi stroji
stroj za sečnjo	stroj, ki opravi vse glavne delovne postopke pri sečnji, (harvester)
enoglavi stroj za sečnjo;	stroj za sečnjo, ki z eno sečno glavo opravi vse glavne
enoprijemni stroj za sečnjo	delovne postopke pri sečnji (single grip harvester)
dvoglavi stroj za sečnjo;	stroj za sečnjo, ki z glavo za podiranje in z
dvoprijemni stroj za sečnjo	izdelovalno glavo opravi vse glavne delovne postopke pri sečnji (double grip harvester)
sečna pot; pot za sečnjo	pot dostopa stroja za sečnjo v sestoj, ki lahko služi tudi za spravilo (vožnjo) manjših količin lesa
stroj za podiranje	(feller)
stroj za podiranje in zbiranje	(feller-buncher)
stroj za kleščenje; klestilni stroj	(delimber)
stroj za izdelavo; izdelovalni stroj	(processor)
stroj za dodelavo; dodelovalni stroj	na skladišču npr. lupilni stroj s transporterji, merilno napravo ipd.
obdelovalni stroj; stroj za obdelavo	v tovarni npr. tesalni stroj
stroj za sečnjo in spravilo	(forvester, harwarder)
zgibni polpriklopnik; zgibni polprikoličar	(forwarder), + zgibna polprikolica
glava za podiranje; podiralna glava	sestavljena naprava, običajno na hidravličnem dvigalu ali ročicah stroja za podiranje, ki podira (in tudi zbira) drevje
izdelovalnaglava; glava za izdelavo	(procesorska glava)
sečna glava;	sestavljena naprava, običajno na hidravličnem dvigalu
glava za sečnjo	stroja za sečnjo, ki podira, klesti, prežaguje drevje ipd.

prof. dr. Marjan LIPOGLAVŠEK